

VZNIKÁ NOVÁ DIAGNOSTICKÁ BATERIE PRO POSUZOVÁNÍ JAZYKOVÝCH ZNALOSTÍ A DOVEDNOSTÍ DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO A RANÉHO ŠKOLNÍHO VĚKU

Doc. PhDr. Gabriela Seidlová Málková, Ph.D.

Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, U Kříže 8, 150 00 Praha 5

gabriela.malkova@fhs.cuni.cz

Nabídka standardizovaných diagnostických testů pro posuzování jazykových schopností dětské populace je v České republice velmi omezená. I když se situace postupně zlepšuje a objevují se nástroje pro posuzování alespoň některých aspektů jazykového vývoje, doposud nemáme k dispozici komplexní standardizovaný diagnostický nástroj pro posouzení jazykových schopností dětí předškolního a raného školního věku. V roce 2014 byl v reakci na tuto situaci a primárně pro potřeby širší profesionální veřejnosti publikován soubor diagnostických úloh Diagnostika jazykového vývoje (Seidlová Málková & Smolík 2014). Tato testová baterie původně vznikla jako v podstatě vedlejší produkt výzkumného projektu zaměřeného na sledování vývoje jazykových schopností. Její tvorba proto nemohla probíhat stejně, jako je obvyklé, pokud je cíleně vytvářen psychometrický diagnostický nástroj. Obsah této baterie, její psychometrické vlastnosti i dostupné normativní údaje proto spíše odpovídají screeningovému nástroji.

Pozitivní přijetí této testové baterie profesionální veřejností nás ale vedlo ve snaze hledat cesty pro její další rozvoj. Velkou příležitostí v tomto smyslu bylo nedávné otevření grantových výzev Technologické agentury České republiky pro podporu aplikovaného společenskovědního a humanitního výzkumu, tj. programu Ěta. Tvorba psychometrických diagnostických nástrojů není v České republice zahrnuta do systému hodnocení vědeckého výkonu a bez grantové podpory pro tzv. aplikovaný výzkum bylo proto velmi obtížné tyto nástroje vytvářet. Základní výzkum je zpravidla nezbytnou počáteční fází tvorby kvalitního diagnostického nástroje. Klíčovou fází tvorby standardizovaného psychometrického nástroje ale přestavuje proces získávání a zpracovávání normativních údajů k danému diagnostickému nástroji. To je zpravidla časově, organizačně i finančně

náročný proces, neboť v podstatě potřebujeme získat dostatečné množství údajů o výkonech řady jednotlivců při plnění testů diagnostického nástroje.

Pro projekt rozšíření, zpřesnění a standardizace screeningové verze Diagnostické baterie pro posouzení vývoje jazykových znalostí a dovedností dětí předškolního věku byla přiznána týmu doc. Seidlové Málkové a doc. Smolíka grantová podpora TAČR pro období 2019–2021. V průběhu řešení projektu s pracovním názvem „Komplexní diagnostická baterie pro posuzování jazykových a fonologických schopností v předškolním a raném školním věku“ by měla být navržena a standardizována nová, obsahově rozšířená struktura testové baterie pro posouzení jazykových znalostí a dovedností dětí od cca 3 do 8 let. Vznikne tak obsahově bohatší, ucelený a z hlediska posuzování procesu osvojování jazyka citlivější nástroj vhodný pro užití v praxi profesionálů ve zdravotnictví i školství.

Specifickým aspektem projektů podpořených programech TAČR Ěta je propojení autorů a tvůrců konkrétního záměru aplikovaného výzkumu s partnerskou organizací nebo institucí působící v praxi řešeného záměru, tzv. aplikačním garantem. Partnerem, tzv. aplikačním garantem, projektu „Komplexní diagnostická baterie pro posuzování jazykových a fonologických schopností v předškolním a raném školním věku“ je Asociace klinických logopedů. Asociace klinických logopedů (AKL) by měla v projektu především poskytovat doporučení pro vhodné a v praxi klinických logopedů funkční sestavení manuálu pro práci s novým diagnostickým nástrojem. Neméně významnou úlohu by měla mít AKL v závěrečných fázích projektu při navrhování struktury a realizaci školení odborníků logopedů pro práci s nově vzniklým diagnostickým nástrojem.

Doc. PhDr. Gabriela Seidlová Málková, Ph.D.

Dříve v textu zmíněná délka projektu naznačuje, jak časově náročný proces tvorby nového diagnostického nástroje bude. V roce 2019 se řešitelský tým věnuje převážně návrhu obsahové struktury testové baterie a pilotnímu ověření tohoto návrhu. Nově vznikající testová baterie by měla ve výsledné verzi obsahovat úlohy pro zjišťování úrovně fonologických, lexikálních a gramatických znalostí i dovedností ve vývojovém kontinuu předškolního věku do konce druhého ročníku základní školy. Fáze získávání normativních údajů

– plánovaná převážně na rok 2020 – bude svým průběhem výrazně závislá na ochotě institucí a profesionálů v praxi poskytovat řešitelům projektu a jejich týmu přístup k dětem, tedy participantům standardizační studie k nové testové baterii. Nezbývá než doufat, že sdílené povědomí o potřebnosti vzniku nových nástrojů pro posuzování jazykového vývoje bude přispívat k plynulosti této realizačně velmi náročné fáze projektu. Poslední rok řešení projektu bude výrazně angažovat aplikačního garanta, tedy AKL. Funkčnost nového

diagnostického nástroje pro užití v praxi klinických logopedů bude značně záviset na ochotě jednotlivců z řad Asociace přispět svým názorem nebo námětem tvůrcům diagnostického nástroje. Autorka tohoto příspěvku a hlavní řešitelka projektu „Komplexní diagnostická baterie pro posuzování jazykových a fonologických schopností v předškolním a raném školním věku“ věří, že se společné dílo podaří a na nadcházející tvůrčí spolupráci se členy AKL se velmi těší.

Literatura

SEIDLOVÁ MÁLKOVÁ, G. a SMOLÍK, F. *Diagnostika jazykových schopností. Diagnostická baterie pro posouzení vývoje jazykových znalostí a dovedností dětí předškolního věku*. Praha: Grada, 2014.